

Dorota Rancew-Sikora

Gościnność – rozstanie z ideałem

Socjologiczna analiza znaczeń i praktyk
przyjmowania gości

Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR
Warszawa

Recenzja: dr hab. Anna Horolets, prof. ucz.

Redakcja i korekta: Magdalena Mendys

Projekt okładki: Katarzyna Juras

Na okładce wykorzystano reprodukcję obrazu Eyolfa Soota,
Powitanie, 1890, ze zbiorów Muzeum Narodowego w Oslo

Publikacja dofinansowana przez Uniwersytet Gdański

Copyright © by Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2021

ISBN 978-83-66849-31-0

doi 10.7366/9788366849310

Wydawnictwo Naukowe Scholar Spółka z o.o.

ul. Oboźna 1, 00-340 Warszawa

tel. 22 692 41 18; 22 826 59 21; 22 828 93 91

dział handlowy: jak wyżej w. 108

e-mail: info@scholar.com.pl

www.scholar.com.pl

Wydanie pierwsze

Skład i łamanie: Master, Łódź

Printed in Poland

Spis treści

Wstęp	7
Konstrukcja wywodu	10
Wykorzystane materiały empiryczne i publikacje własne	15
Rozdział I. Ubóstwienie gościa i poświęcenie kobiet u źródeł europejskiego ideału gościnności	17
Bóg w gościnie	23
Radykalne konsekwencje gościnności dla kobiet: na ostrych krawędziach etycznego wzoru	29
Judyta w roli gościa-zabójcy	32
Obowiązki Marii: uniewinnienie gospodyni, która usiadła	36
Kościół jako gościnny projekt	40
Rozdział II. Gościnność doświadczona w podróży	
Odkrywanie i przewycięzanie dystansu kulturowego	42
Północne badania wczesnych antropologów i ich reinterpretacje	43
Wacław Sieroszewski: rozwój sytuacji gościnnej i kwestia gościnności seksualnej	44
Ważne przemilczenia Vilhjalma Stefanssona	51
Maria Czaplicka jako badaczka podróżująca	55
Zwątpienie Claude'a Lévi-Straussa w użyteczność podróży	58
Podróż turystyczna do Rosji w poszukiwaniu prawdziwej gościnności	61
Obrona nieformalnej gościnności komercyjnej w Indiach	65
Rozdział III. Sól i krew. Rywalizacyjna gościnność męska i znaczenie kręgów kobiet	69
Na czym polega męski wzór gościnności?	69
Gościnność Beduinów	73
Gościnność mężczyzn w kontekstach małych miejscowości południowej Europy	75
O gościnności w wiejskich kręgach kobiet	81
Znaczenie separacji i przecinania się kręgów mężczyzn i kobiet	85
Rozdział IV. Gościnność w społeczeństwach hierarchicznie złożonych i jej przekształcenia	88
Praktyki kategoryzowania gości	88
Erving Goffman jako obserwator dramaturgii gościnności na Szetlandach	90
Gościnność elitarna i ludowa	93
Gościna w PRL: „Ugotuję więcej kartofli, zrobię sos i niech wcinają”	101
Rozdział V. Spojrzenie z perspektywy gościa	
(Nie)gościnność w osobistych wspomnieniach	111
Poszukiwanie epizodów gościnnych w autobiografiach	111

Znaczenie pierwszego wejścia w warunkach społecznej stabilności	114
(Nie)gościnność w czasie gwałtownych zmian i kryzysów	120
Rozdział VI. Życie codzienne zamiast biografii. Gościnność od strony kuchni	130
Hannah Arendt w obronie istotności życia	132
Przyjmowanie odpowiedzialności i troska jako odpowiedź na wyzwanie	136
Zakresy odpowiedzialności gospodyń domowych	139
Wspólny posiłek jako ideał wcielony	141
Rozdział VII. Różne wersje grzeczności w domu	
Życie gościnne w warunkach relacji transkulturowych	149
Negocjowanie odmiennych sposobów przyjmowania gości	149
Różnice kultur gościnnych jako gry relacyjne	167
Gościnność jako rodzaj grzeczności	173
Oslabianie znaczenia różnic kulturowych między uczestnikami spotkań gościnnych	176
Rozdział VIII. Interakcje przy stole	
Mechanizmy zróżnicowanego współuczestnictwa	179
Notatka metodologiczna: jak się przeprowadza badania interakcji?	181
Symbole transkrypcji	182
Wymiana uprzejmości na linii gospodarze–goście	183
Rozmowa o jedzeniu jako praca nad tożsamością płci	186
Rozmowa o cukrze jako praca nad emocjami	189
Kiedy starszy wiek staje się znaczący podczas rozmowy przy stole	194
Rozdział IX. Gospodarze i goście na uroczystościach rodzinnych	198
Goście jako publiczność na urodzinach	200
Goście jako aktywni uczestnicy urodzin	206
Rola gospodyni i gospodarza podczas ceremonii zaślubin	212
Organizacja rytuału błogosławieństwa rodziców w perspektywie relacyjnej ...	217
Kolejność wykonawców rytuału a ustawianie relacji w układzie nowej rodziny	223
Kiedy gospodynią jest starsza kobieta. Różnorodność pozycji kobiet w opowieściach symbolicznych	230
Gościnność w dyskursie krytycznym i analizach interakcji	233
Zakończenie	236
Niesprawiedliwość gościnności	236
Niebezpieczeństwa gościnności	240
Gościnność jako współuczestnictwo	242
O (nie)gościnności w warunkach zagrożenia	244
Po co krytykować gościnność?	246
Podziękowania	248
Bibliografia	249
Indeks nazwisk	272